Kun eläkesäätiön katteeksi kelpaavat varat lasketaan STM:n määräysten ja tämän määräyksen ja ohjekokoelman kohdan 1.6 mukaisesti, vähennetään tästä yhteismäärästä eläkesäätiön taseen mukainen vieras pääoma, varaukset ja edellä laskettaviksi edellytetyt taseeseen kirjaamattomat erät. Tämä erotus on enintään palautettavan ylikatteen enimmäismäärä.

3.1.3 HAKEMUKSEN LIITTEET (A JA B)

Eläkesäätiön on haettava VVV:n suostumus ylikatteen palauttamiselle työnantajalle. Hakemukseen on liitettävä seuraavat selvitykset:

- tilikauden päättymisajankohdan tilannetta vastaava luettelo katteena olevista varoista vastaavasti kuin tämän määräyksen ja ohjekokoelman kohdassa 2.2.3 säädetään vapaaehtoisten lisäetujen katteesta, huomioiden STM:n antamien määräysten kohdan poikkeukset
- arviokirjat: kiinteistöt, rakennukset, osakkeet ja osuudet kiinteistöyhteisössä jne.
- tuloslaskelma ja tase
- perustelut ylitteen ja ylikatteen pysyvyydelle
- selvitys palautettavasta omaisuudesta
- ote sen kokouksen pöytäkirjasta, jossa hallitus on päättänyt palautettavan ylitteen tai ylikatteen määrästä
- VVV:n erikseen pyytämät selvitykset.

Ylitteen ja ylikatteen palautus otetaan huomioon tilinpäätöksessä, mikäli eläkesäätiö on tehnyt palauttamisesta päätöksen ja saanut siihen VVV:n suostumuksen. VVV:n suostumus on saatava ennen vuositilintarkastusta.

3.1.4 SISÄINEN SIIRTO

3.1.4.1 Sisäinen siirto B-osastolta A-osastolle

Kun AB-eläkesäätiön B-osasto siirtää ylikatetta A-osastolle, ylikatetta laskettaessa noudatetaan tämän määräyksen kohdassa 3.1.1 annettuja periaatteita.

Varojen siirto B-osastolta A-osastolle edellyttää VVV:n suostumuksen.

3.1.4.2 Sisäinen siirto A-osastolta B-osastolle

Kun AB-eläkesäätiön A-osasto siirtää ylikatetta B-osastolle, ylikatetta laskettaessa noudatetaan tämän määräyksen kohdassa 3.1.2. annettuja periaatteita. Ks. myös STM:n määräys (10/02/2000) omaisuuden arvostamisesta.

Varojen siirrosta on ilmoitettava VVV:lle etukäteen kirjallisesti, ennen tilikauden päättymistä. Etukäteisilmoituksessa tulee näyttää, miten määräyksen kohdassa 3.1.2.a annetut periaatteet täyttyvät.

3.2 Eläkesäätiön purkaminen ja selvitystila sekä vakuutustoiminnan luovuttaminen ja vastaanottaminen

Eläkesäätiö on tietyissä tilanteissa pakko purkaa (ESL:n 78 § 1 mom.). Eläkesäätiö voidaan purkaa myös vapaaehtoisesti (ESL:n 78 § 4 mom.). Jotta eläkesäätiö voitaisiin purkaa, se on asetettava selvitystilaan.

Selvitystilaan asettaminen edellyttää seuraavia toimenpiteitä:

- eläkesäätiön hallitus tai hallintoneuvosto asettaa eläkesäätiön selvitystilaan tietystä päivästä lukien
- samalla valitaan yksi tai useampi selvitysmies hallituksen, hallintoneuvoston ja asiamiehen tilalle
- päätetään selvitysmiesten nimenkirjoitusoikeudesta

Selvitystilan aikana:

- selvitysmiehet laativat viivytyksettä tilinpäätöksen siltä selvitystilaa edeltävältä ajalta, jolta sitä ei ole vielä tehty
- selvitysmiesten on viivytyksettä tehtävä selvitystilaa koskevasta päätöksestä ja eläkesäätiön nimenkirjoittamista koskevasta päätöksestä ilmoitus VVV:lle
- selvitysmiesten on viipymättä haettava julkinen haaste eläkesäätiön velkojille
- selvitystilassa olevan eläkesäätiön nimeen on lisättävä V D Q D ´ V H O Y L W \ V W L O D V V D
- selvitystilassa olevan eläkesäätiön tulee luovuttaa toiselle eläkesäätiölle, vakuutuskassalain mukaiselle eläkekassalle tai vakuutusyhtiölle ESL:n 100–103 §:n mukaisesti eläkevastuuta ja eläkesäätiön vastuulla olevien etujen turvaamiseksi tarvittavat varat
- jos sopimusta vakuutustoiminnan luovuttamisesta ei kohtuullisin ehdoin saada aikaan, on varat eläkevastuuosuuksien mukaisessa suhteessa jaettava niille, joilla eläkesäätiön sääntöjen perusteella on niihin oikeus
- selvitysmiesten on laadittava tilinpäätös kultakin tilikaudelta
- selvitysmiesten saatua selvitystehtävän suoritetuksi heidän on laadittava selvitysmenettelyä koskeva loppuselvitys, josta on säännös ESL:n 92 §:ssä.

3.2.1 VAKUUTUSTOIMINNAN LUOVUTTAMINEN JA VAKUUTUSKANNAN VASTAANOTTAMINEN

ESL:n 100 §:n mukaan eläkesäätiö voi luovuttaa VVV:n suostumuksella vakuutustoimintansa tai osan siitä toiselle eläkesäätiölle, eläkekassalle tai vakuutusyhtiölle.

Vakuutustoiminnan osan luovuttamisen yhteydessä on eläkesäätiön säännöt muutettava vastaamaan muuttunutta tilannetta.

ESL:n 100 a §:n mukaan eläkesäätiö voi vastaanottaa toisen vakuutuslaitoksen luovuttaman 100 §:ssä tarkoitetun vakuutustoiminnan, eläkekassan vastuun tai työeläkevakuutusyhtiön työnantajakohtaisen vakuutuskannan.

Jos ESL:n 100 a §:n mukainen vakuutustoiminta, vastuu tai työnantajakohtainen vakuutuskanta siirretään uuteen perustettavaan eläkesäätiöön on ennen vakuutuskannan vastaanottamista perustettava uusi eläkesäätiö. Eläkesäätiön perustamisesta on säännökset ESL:n 2 luvussa. Jos vakuutuskanta siirtyy jo olemassa olevaan eläkesäätiöön, on eläkesäätiön säännöt muutettava vastaamaan muuttunutta tilannetta.

Vakuutustoiminnan luovuttamisesta laaditaan sopimus, josta säädetään ESL:n 100 §:ssä.

Vakuutuskannan vastaanottamisesta laaditaan sopimus sen lain mukaisesti, mistä vakuutuslaitoksesta vakuutuskanta tai vakuutustoiminta luovutetaan eläkesäätiölle. Jos työeläkevakuutusyhtiö luovuttaa työnantajakohtaisen vakuutuskannan eläkesäätiölle laaditaan sopimus työeläkevakuutusyhtiölain 10 luvun mukaisesti. Jos kyseessä on vastuunsiirto tai osakaskohtaisen vastuun siirto eläkekassasta eläkesäätiöön noudatetaan sopimuksen osalta vakuutuskassalain 132 §:ää.

3.2.2 HAKEMUS VAKUUTUSVALVONTAVIRASTON SUOSTUMUKSEN SAAMISEKSI

VVV:n suostumusta on haettava neljän kuukauden kuluessa siitä, kun luovuttava eläkesäätiö ja vastaanottava vakuutuslaitos ovat hyväksyneet kohdassa 2.1.3 tarkoitetun sopimuksen.

VVV:lle toimitettavat asiakirjat ja selvitykset:

- luovuttavan ja vastaanottavan vakuutuslaitoksen yhteinen tekemä hakemus, jossa pyydetään VVV:n suostumusta vakuutustoiminnan tai työnantajakohtaisen vakuutuskannan luovuttamiselle
- vakuutustoiminnan tai työnantajakohtaisen vakuutuskannan luovuttamista koskeva sopimus allekirjoitettuna
- pöytäkirjat sekä luovuttavan että vastaanottavan vakuutuslaitoksen niistä hallintoelinten kokouksista, joissa sopimus on hyväksytty
- eläkesäätiön asiamiehen antama selvitys siitä, ettei työnantajan erotessa eläkesäätiöstä eroavalla työnantajalla ole velvoitteita eläkesäätiötä kohtaan
- lisäeläketurvaa koskevat vakuutussopimukset (liitteineen) tai muu selvitys, josta selviää vakuutetut edut

- vakuutustoiminnan osan luovuttamiseen tai vastaanottamiseen liittyvä sääntömuutoshakemus liitteineen
- eläkesäätiön vakuutusmatemaatikon laskelma luovutuksessa siirtyvän eläkevastuun määrästä
- selvitys sekä luovuttavan että vastaanottavan eläkelaitoksen toimintapääoman määrästä ja vakavaraisuusrajasta sekä selvitys siirtyvän toimintapääoman määrästä. Jos omaisuusjakauma edellyttää enemmän toimintapääomaa tai toimintapääomaa siirtyy vähemmän kuin STM:n asetus edellyttää, tulee hakemukseen liittää selvitys täydennysvelvoitteesta.
- selvitys siirtyvästä omaisuudesta (määrä, omaisuuslaji, arvostusperuste ja mahdollinen työnantajasidonnainen omaisuus[1])
- selvitys siitä, mitä siirrettävään vakuutuskantaan kuuluu (YEL-toiminnan osalta eläkejärjestelynumerot, vakuutettujen piiri ja vakuutettujen työnantajakohtaiset lukumäärät)
- selvitys siitä, että 5 vuoden karenssi ei estä siirtoa (YEL-toiminnan osalta)
- selvitys siitä, mitä siirrosta aiheutuvista hallintokuluista on sovittu (YEL-toiminnan osalta)
- jos on kysymys vakuutustoiminnan osan luovutuksesta tasaavaa kirjanpitojärjestelmää noudattavasta eläkesäätiöstä, tulee hakemukseen liittää eläkesäätiöstä siirtyvien työnantajien ilmoitus siitä, mitä he tekevät sille osuudelleen eläkesäätiön varoista, joka ylittää siirtyvän omaisuuden määrän. Jos he haluavat palauttaa osuuden itselleen, tulee sitä koskeva hakemus liittää mukaan.
- jos lisäetuja myöntävän eläkesäätiön varat eivät riitä etujen turvaamiseen täysimääräisinä, selvitys siitä, missä suhteessa edut on turvattu.
- selvitys vastaanottavan ja luovuttavan vakuutuslaitoksen välisistä kaupoista vakuutustoiminnan luovuttamista edeltävältä ajalta.

[1] Jos on kysymyksessä yhteiseläkesäätiö, joka noudattaa työnantajakohtaista kirjanpitojärjestelmää, sen tulee toimittaa nämä tiedot myös työnantajakohtaisesti.

Hakemus liitteineen tulee toimittaa VVV:lle riittävän ajoissa asian joustavan käsittelyn varmistamiseksi (esi kuulutusmenettely kestää kuukauden).

Vakuutuslaitoksen tulee ilmoittaa ETK:lle yhteyshenkilöt vastuunjakoa varten (YEL-toiminnan osalta).

3.2.3 Kuulutusmenettely ja tiedottaminen

Vakuutustoiminnan tai työnantajakohtaisen vakuutuskannan luovuttamista koskevasta hakemuksesta VVV voi jollei se katso, että hakemus on ilman enempiä selvityksiä hylättävä, kuulutettava vastaanottavan vakuutuslaitoksen kustannuksella Virallisessa lehdessä.

Kuulutuksessa kehotetaan niitä, jotka tahtovat tehdä muistutuksia hakemusta vastaan, esittämään ne VVV:lle yleensä 30 päivän kuluessa.

VVV velvoittaa luovuttavan tai vastaanottavan eläkesäätiön viipymättä huolehtimaan siitä, että kuulutuksesta tiedotetaan sen työnantajan ilmoitustaululla, jota mainittu toimenpide koskee. Eläkesäätiön on ilmoitettava vakuutustoiminnan tai sen osan vastaanottamisesta siirtyvään vakuutustoimintaan kuuluville eläkkeen tai muiden etuuksien saajille viimeistään luovutuksen kirjaamisen tapahtuvan ensimmäisen etuuksien maksun yhteydessä.

Jos vakuutuskannan tai sen osan luovuttaminen tai vastaanottaminen koskee vapaaehtoisia lisäeläkkeitä ja muita etuja, joita ei voida suorittaa eläkesäätiön sääntöjen mukaan, tulee tieto kuulutuksesta antaa luovuttavan eläkesäätiön toimintapiiriin kuuluville henkilöille, eläkkeen ja muiden etuuksien saajille sekä työnantajille eläkesäätiön säännöissä määrätyllä tavalla.

3.2.4 Eläkevastuun ja varojen luovutusajankohta ja määrät

ESL:n 102 §:n 7 momentin mukaan vakuutustoiminta siirtyy vastaanottavalle vakuutuslaitokselle luovutussopimuksessa mainittuna ajankohtana, kun VVV on antanut suostumuksensa toimenpiteeseen. VVV voi määrätä siirtymiselle muunkin ajankohdan kuin luovutussopimuksessa sovitun.

Vakuutustoiminnan luovutuksessa varoja siirtyy enintään se määrä, mikä vastaanottavassa vakuutuslaitoksessa tarvitaan niiden etujen turvaamiseen, jotka vakuutustoiminnan luovutushetkellä ovat eläkesäätiön vastattavina.

Ylikatetilanteessa eläkesäätiön tulee toimittaa lisäksi VVV:lle samat laskuperusteet, joilla vastaanottava vakuutuslaitos laskee etujen turvaamiseen tarvitsemansa rahamäärän, jotta siirtyvä eläkevastuu vastaa siirtyvien varojen määrää. Mikäli kysymyksessä on vakuutustoiminnan osan luovutus, eläkesäätiön tulee toimittaa VVV:lle tiedoksi laskuperusteet luovutetun vakuutustoiminnan osalta. Jos eläkesäätiössä on ylikatetta, ylikate palautetaan hakemuksesta työnantajalle, mikäli se eläkesäätiön sääntöjen mukaan on mahdollista.

Vakuutustoiminnan luovutuksessa siirtyvä eläkevastuu tulee aina laskea tarkasti. Mikäli eläkevastuun tarkka määrä ei vakuutustoiminnan luovutushetkellä ole tiedossa, vakuutustoiminnan luovutussopimuksessa tai sen liitteessä tulee sopia menettelytavasta, jolla eläkevastuun ja siirtyvien varojen määrä tarkistetaan.

Vakuutustoiminnan luovuttamista koskevassa sopimuksessa (tai sen liitteenä) tulee olla selvitys siitä, mitä Eläketurvakeskuksen kautta selvitettävien erin maksamisesta (mm. vastuuvajaus) osalta on sovittu.

3.2.5 ELÄKEVAPAAKIRJA

Purettaessa eläkesäätiö ESL:n 78 §:n 1 momentin mukaisesti, on vastaanottavaan vakuutuslaitokseen siirrettävistä eduista muodostettava vapaakirja.

Purettaessa eläkesäätiö ESL:n 78 §:n 4 momentin mukaisesti, ei vastaanottavaan vakuutuslaitokseen siirrettävistä eduista tarvitse muodostaa vapaakirjaa ellei eläkesäätiön säännöissä ole vapaakirjaoikeutta. Kuitenkin, jos eläkesäätiöstä siirrettävät varat eivät riitä täysimääräisesti turvaamaan etuja, on vastaanottavassa vakuutuslaitoksessa työsuhteen päättyessä mahdollisesti vapautuvat varat käytettävä ensisijaisesti niiden etujen turvaamiseen, jotka eläkesäätiötä purettaessa jäivät vajaiksi.

ESL:n 88 § 2 momentin tarkoittamia tilanteita varten on muodostettava ehdollinen vapaakirja.

3.3 Työnantajan kannatusmaksut ja vastuuvajauksen vakuus

ESL:n 45 §:n mukaan työnantajan on suoritettava vähintään kolmannesvuosittain eläkesäätiölle ja AB eläkesäätiön B-osastolle kannatusmaksuja tai asetettava eläkevastuun katteeksi hyväksyttäviä vakuuksia vastuuvajauksen täyttämiseksi. Kannatusmaksuista on rahana suoritettava niin paljon, että eläkesäätiön maksuvalmius säilyy.

Kannatusmaksu

Kannatusmaksujen suuruuden määrittämiseksi on eläkesäätiön laadittava työnantajakohtainen ennuste kannatusmaksujen tarpeesta. Ennusteessa eläkesäätiöstä tuotoista eli pääasiassa sijoitustoiminnan tuotoista vähennetään arviot eläkevastuun muutoksesta tilivuoden alun ja lopun välillä, eläkkeistä aiheutuvista suorituksista, hoitokuluista ja sijoitustoiminnan kuluista. Ennuste laaditaan tilivuodeksi kerrallaan ja se koskee kuluvaa tilikautta. Ennustetta tarkistetaan vähintään neljän kuukauden välein. Kannatusmaksuja voi suorittaa useamminkin kuin kolmannesvuosittain ja niiden tulee perustua laadituille ennusteille.

Kannatusmaksuja on suoritettava:

vähintään	1/3	viimeistään	30.4.
vähintään	2/3	viimeistään	31.8.
vähintään	3/3	viimeistään	31.12.

Vastuuvajauksen vakuus:

Vakuuden osalta sovelletaan tämän määräyksen ja ohjekokoelman kohdan 2.2.3.1 säännöksiä. Vastuuvajaukselta edellytetään samanlaista vakuutta kuin maksuilta.

3.4 Maksuliikenteen järjestäminen

Eläkesäätiöllä tulee olla maksuliikennettään varten omat, muista yhteisöistä erillisetjakassa pankkitilit. Tästä syystä eläkesäätiö ei voi käyttää esimerkiksi yhteistä konsernitiliä muun yhteisön, esimerkiksi työnantajayrityksen kanssa. Konsernitilillä tarkoitetaan pankkitiliä, jossa maksuliikenne on hajautettu yksikkökohtaisesti, mutta varojen hallinta hoidetaan keskitetysti. Siten esimerkiksi pankkitili, jossa eläkesäätiön ja eri yhteisöjen pankkitilien varatkootaan yhdeksi kokonaisuudeksi, ja jonka alatileihin kullakin yhteisöllä on oma käyttöoikeutensa, on kielletty.

3.5 Pitkäaikaiset saamiset työnantajalta

Pitkäaikaisiksi aiotut saamiset on saatettava velkakirjasaamisen muotoon. Tilisaamisena voi ollaa ainoasta määrä, joka on seurausta eläkesäätiön ja työnantajan välisistä juoksevista liiketoimista.

3.6 Rekisteri

Eläkesäätiöllä on oltava rekisteri sen toimintapiiriin kuuluvista henkilöistä ja eläkkeensaajista sekä myös niistä toimintapiiristä poistuneista henkilöistä, joille on muodostunut eläkeoikeus (vapaakirja) eläkesäätiön toimintapiiriin kuulumisen ajalta.

Rekisteri on säilytettävä huolellisesti.

3.7 Johdon luotettavuus ja sopivuus

3.7.1 LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ ELÄKESÄÄTIÖN JOHDOLLE ASETETUT VAATIMUKSET

ESL:n 3 luvun 19 §:n 2 momentin mukaan eläkesäätiön johtoon kuuluvien on oltava hyvämaineisia ja heillä on oltava sellainen yleinen eläkesäätiötoiminnan tuntemus kuin eläkesäätiön toiminnan laatuun ja laajuuteen katsoen on tarpeen tai heidän palveluksessaan oltava riittävän päteviä ja kokeneita neuvonantajia. Saman pykälän 4 momentin mukaan hallituksen jäsenenä ja asiamiehenä ei voi olla vajaavaltainen eikä konkurssissa tai liiketoimintakiellossa oleva henkilö.

Johdon sopivuutta ja ammattipätevyyttä koskevia säännöksiä sovelletaan eläkesäätiön hallituksen jäseniin ja varajäseniin, asiamieheen ja mahdollisen hallintoneuvoston jäseniin ja varajäseniin. Sääntely koskee sekä vapaaehtoista että lakisääteistä toimintaa harjoittavaa eläkesäätiötä.

3.7.2 VASTUU JOHDON LUOTETTAVUUDESTA JA SOPIVUUDESTA

Kukin eläkesäätiö vastaa siitä, että säätiön johto yksin tai yhdessä neuvonantajien kanssa täyttää johdolle lainsäädännössä asetetut vaatimukset sekä henkilöä tehtävään nimitettäessä että jatkuvasti hänen toimiessaan kyseessä olevassa tehtävässä. VVV edellyttää, että edellä tarkoitetut vaatimukset saatetaan kulloinkin nimityspäätöksen tekevän hallintoelimen tietoon huomioon otettavaksi päätöstä tehtäessä. Arvioitaessa eläkesäätiötoiminnan tuntemuksen riittävyyttä huomiota tulee kiinnittää muun muassa henkilön koulutukseen ja kokemukseen suhteessa henkilön asemaan organisaatiossa ja tehtävien vaativuuteen. Lisäksi on otettava huomioon, että hallituksen ja asiamiehen vastuuta ei voi siirtää 2 momentissa tarkoitetuille neuvonantajille, vaan johdolla on velvoite hoitaa eläkesäätiötä ammattitaitoisesti ottaen huomioon toimintapiiriin kuuluvien ja vapaakirjan saaneiden henkilöiden ja eläkkeensaajien edut.

3.7.2.1 Luotettavuutta ja sopivuutta koskeva selvitys

3.7.2.1.1 Henkilöt, joista on tehtävä selvitys

- asiamies
- hallituksen jäsenet ja varajäsenet

3.7.2.1.2 Selvityksen sisältö

1. henkilön yksilöinti- ja yhteystiedot

2. eläkesäätiön nimi

3. henkilön tehtävä ko. eläkesäätiössä valkamisajankohtineen

4. selvitys siitä, että henkilö hallitsee itseään ja omaisuuttaan liitteeksi
   - omavaraisuustodistus, jonka saa oman paikkakunnan alioikeudesta
   - ote Oikeusrekisterikeskuksen liiketoimintakieltorekisteristä
   - Maistraatin houlhousasioiden rekisteristä ote, josta käy ilmi, onko henkilölle määrätty edunvalvoja tai onko hänen toimintakelpoisuuttaan rajoitettu

5. ansioluettelo

6. henkilön antama kirjallinen vakuutus siitä, että häntä ei ole tuomittu sakkoon (ei koske rikesakkoja eikä pienehköistä liikennerikkomuksista seuranneita sakkoja), ehdolliseen tai ehdottomaan vankeusrangaistukseen tai yhdyskuntapalveluun ja että hän ei ole saanut huomautusta tehtäväänsä asetetulta valvontaelimeltä (esimerkiksi ulkomainen valvontaviranomainen, Suomen Asianajajaliitto, Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunta) tai selvitys rikkomuksesta tai rikoksesta, josta em. seuraamus on aiheutunut

7. selvitys siitä, onko ulkomainen vakuutusvalvonnasta vastaava viranomainen arvioinut henkilön luotettavuutta ja sopivuutta (fit & proper)

3.7.2.1.3 Selvitysten laatiminen, säilytys ja valvonta

Selvitykseton tehtävä ennen nimitetyn henkilön palvelukseen astumista. Selvitysten on oltava saatavilla ja tarkastettavissa eläkesäätiössä, jonne toimitetaan vain pyydettäessä VVV:lle. Luotettavuutta ja sopivuutta koskevat edellytykset ovat voimassa ja niiden tulee täyttyä koko toimikauden ajan. Muutoksista ilmoittaminen kuuluu henkilölle itselleen ja eläkesäätiöllä on velvollisuus valvoa vaatimusten toteutumista ajoittain tapahtuvilla valvontatoimilla.

VVV pitää suotavana, että eläkesäätiön asiamiehen nimityksistä ja vaihdoksista informoidaan mahdollisuuksien mukaan etukäteen.

3.7.2.2 Rekisteri-ilmoitus hallituksen jäsenten ja asiamiehen muutoksista

Eläkesäätiön on ESL:n 9 luvun 72 §:n 1 momentin mukaan tehtävä viivytyksettä eläkesäätiörekisteriin muutosilmoitus, jos asiantilassa, josta on tehty merkintä rekisteriin, tapahtuu muutos. Muutosilmoitukseen ei liitetä johdon sopivuutta ja ammattipätevyyttä koskevaa selvitystä, ellei sitä erikseen pyydetä.

3.8 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Sisäinen valvonta

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan prosessia, jonka avulla pyritään varmistamaan
- asetettujen päämäärien ja tavoitteiden saavuttaminen,
- voimavarojen taloudellinen ja tehokas käyttö,
- toimintaan liittyvien riskien riittävä hallinta,
- taloudellisen ja muun johtamisinformaation luotettavuus ja oikeellisuus,

- lakien, määräysten ja ohjeiden noudattaminen,
- hallintoelinten päätösten, sisäisten suunnitelmien, sääntöjen ja menettelytapojen noudattaminen.

Vastuu sisäisen valvonnan järjestämisestä

Kokonaisvastuu sisäisen valvonnan järjestämisestä on eläkesäätiön hallituksella. Hallituksen tehtävänä on määrittää sisältö sisäiselle valvonnalle ja huolehtia sen organisoinnista. Hallituksen tulee vuosittain arvioida onko sisäinen valvonta asianmukaisesti järjestetty ja tarvittaessa ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin.

Sisäisen valvonnan järjestämisessä on tarpeen ottaa huomioon eläkesäätiön toiminnan laatu ja laajuus, jota voidaan arvioida mm. eläkevastuun määrällä, toiminnan laajuudella mm. sijoitustoiminnan osalta sekä vakavaraisuuteen liittyvillä vaatimuksilla.

Sisäisen valvonnan järjestämisen tärkeimmät periaatteet

Sisäisen valvonnan tulee kattaa kaikki toiminnot ja sen tulee olla oikeassa suhteessa eri toimintojen sisältämiin riskeihin. Koska vastuu ulkoistetuista toiminnoista säilyy toimintojen ulkoistajalla, sisäinen valvonta koskee myös soveltuvin osin niitä toimintoja, jotka eläkesäätiö on ulkoistanut. Eläkesäätiön hallitus vastaa sisäisestä valvonnasta myös siltä osin kun eläkesäätiölle kuuluvia tehtäviä tehdään työnantajayrityksessä tai -organisaatiossa.

Sisäisen valvonnan järjestämisessä tulee erityisesti ottaa huomioon seuraavat periaatteet:

1. Luodaan selkeä, luotettava, tarpeellinen, oikea-aikainen ja tulevaisuuden huomioonottava raportointi.
2. Raportoinnin, joka koskee tulosta ja olennaisia riskejä, tulee olla riippumaton raportoitavasta toiminnosta.
3. Luodaan organisaatio, jossa tehtävät, päätösvalta ja vastuu on asianmukaisesti jaettu ja raportointisuhteet selkeästi määritelty. Työnjaot ja tehtävänkuvat tulee määritellä siten, että ketään yksikään ilman asianmukaista valvontaa hoida toimenpidettä läpi koko käsittelyketjun. Vastuun määritykset on dokumentoitava kirjallisesti.
4. Varmistetaan, että eläkesäätiön hallitus saa tiedon olennaisista tilintarkastajien ja viranomaisten toimittamista tarkastushavainnoista.
5. Toiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi ja varojen turvaamiseksi tulee eläkesäätiöllä olla tietoturvallisuutta koskien riittävät valvontatoimet.
6. Määritellään eri toiminnoille ajan tasalla olevat selkeät kirjalliset toimintaohjeet ja valvotaan, että näitä periaatteita noudatetaan.
7. Mikäli toiminnan laatu ja laajuus edellyttävät sisäisen tarkastuksen toiminnon järjestämistä sen organisaatioasema tulee olla sellainen, että se varmistaa riippumattoman ja objektiivisen tarkastuksen.
8. Toimintaa ohjataan siten, että eri toiminnoille asetetaan määrällisiä ja laadullisia tavoitteita ja valvotaan näiden tavoitteiden toteutumista.

Riskienhallinta

Riskienhallinnalla tarkoitetaan toiminnasta aiheutuvien ja siihen olennaisesti liittyvien riskien tunnistamista, arviointia, rajoittamista ja valvontaa. Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa ja se tulee järjestää niin, että eläkesäätiön hallitus hyväksyy kaikki merkittävät riskien hallintaa koskevat periaatteet. Eläkesäätiön on jatkuvasti tunnistettava kaikki merkittävät sisäiset ja ulkoiset riskit voidakseen asianmukaisesti ja ajoissa reagoida niihin. Riskien tunnistamisen on oltava riittävän kattavaa, jotta voidaan kohtuudella varmistua siitä, että kaikki asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen olennaisesti vaikuttavat riskit on tunnistettu. Tämä edellyttää riskien vaikutusten merkittävyyden ja toteutumisen todennäköisyyden arviointia, jotta niiden hallitsemiseksi voidaan kehittää asianmukaiset toimintaperiaatteet ja menettelyt. Eläkesäätiön tulee olla riskin mittaamiseen ja seuraamiseen tarvittavat menetelmät. Kvantitatiivisten mittausmenetelmien lisäksi myös laadullisia riskejä varten on oltava tarvittavat arviointimenetelmät.

Riskienhallintajärjestelmän tulee kattaa erityisesti

- eläkevastuuseen ja sen kattamiseen,
- vakavaraisuuden kehitykseen,
- sijoitustoimintaan ja
- operatiiviseen toimintaan liittyvät riskit.

Eläkesäätiön on lisäksi riittävässä määrin varmistuttava siitä, että sillä on riskienvalvontatoiminto, joka on riippumaton riskiä ottavasta toiminnosta.

Sijoitustoiminnan osalta tulee riskienhallintaa koskevat periaatteet sisällyttää sijoitussuunnitelmaan. Siinä tulee mm. määritellä merkittävimmät riskit, riskienhallinnan tavoitteet, riskinoton rajat, vastuut, mittarit ja valvontaperiaatteet. Riskinoton rajoja määritettäessä tulee ottaa huomioon eläkesäätiön riskinkantokyky. Lisäksi on määriteltävä kuka vastaa riskinotosta, miten riskiä mitataan ja seurataan ja miten riskin pysymistä hyväksyttävissä rajoissa valvotaan.

3.9 Rajat ylittävä toiminta

ETA-lisäeläkesäätiöön, joka harjoittaa lisäeläketoimintaa muussa kuin ETA-valtiossa kuin Suomessa, sovelletaan sen lisäksi mitä eläkesäätiön 13 a luvusssa on säädetty rajat ylittävästä toiminnasta, tässä luvussa annettuja määräyksiä.

3.9.1 LUPAHAKEMUS VAKUUTUSVALVONTAVIRASTOLLE

ETA-lisäeläkesäätiön, jonka tarkoituksena on hoitaa toisen ETA-valtion alueella sijaitsevien yritysten vapaaehtoisia lisäeläkkeitä ja muita etuuksia, on haettava VVA:lta lupa ennen rajat ylittävän toiminnan aloittamista.

Sen lisäksi mitä ETA-lisäeläkesäätiön on ilmoitettava ESL:n 125 b §:n mukaisen lupahakemuksen yhteydessä, tulee eläkesäätiön toimittaa VVV:lle seuraavat tiedot:

- ETA-lisäeläkesäätiötä koskevat yhteystiedot (nimi, käyntiosoite, postiosoite, puhelin- ja faksinumero, sähköpostiosoite sekä eläkesäätiön rekisterinumero)
- ETA-lisäeläkesäätiön toimintapiiriin kuuluvien jäsenten lukumäärä (viimeisin käytettävissä oleva tieto)
- lista jäsenvaltioista, joissa eläkelaitos harjoittaa toimintaa
- toisessa ETA-valtiossa harjoitettavan toiminnan osalta tulee ilmoittaa toimipaikan juridinen muoto, mahdollinen identifiointinumero ao. ETA-valtiossa (rekisterinumero tms.), vastaavat yhteystiedot kuten edellä ja yhteyshenkilöt ao. ETA-valtioissa
- toisessa ETA-valtiossa toimivan työnantajan (rahoittajayhtiön) vastaavat yhteystiedot kuin edellä ETA lisäeläkesäätiön osata
- toimintapiirin määräytyminen (rajoitukset jäsenyyden perusteella)
- toisessa ETA-valtiossa myönnettävät eläkkeet ja muut etuudet (eläkejärjestelmän kuvaus)
- kuka hoitaa etuuksien maksamisen (lisäeläkesäätiö itse tai onko maksatus ulkoistettu ja mille taholle)
- tieto siitä hoitaako varoja ulkoinen omaisuudenhoitaja (kyllä/ei)
- määräys ja ohjekokoelman liite 13

4. ERINÄISIÄ OHJEITA

4.1 Rahoitusmarkkinavälineet

4.1.1 JOHDANNAISSOPIMUKSET

4.1.1.1 Johdannaissopimusten hallinnointi ja seuranta

Johdannaissopimusten riskienhallinnalle asetettavat vaatimukset:

Johdannaisten riskienhallinnassa on huolehdittava riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan järjestämisestä. Eläkesäätiön johdannaisten riskienhallintajärjestelmässä on voitava seurata johdannaisten markkina-arvoa. Hallituksen tulee varmistaa, että eläkesäätiön on asianmukainen kykenevyys riippumattomasti todentaa vakioimattomien johdannaissopimusten hinnanmuodostus. Laki sääteistä toimintaa harjoittavan eläkesäätiön tulee johdannaissopimusten osalta noudattaa kohdan 2A.1.5 määräyksiä.

- Vakioiduilla johdannaissopimuksilla tarkoitetaan optioyhteisön välityksellä tehtyjä sopimuksia. Vakioimattomilla sopimuksilla tarkoitetaan suoraan yksityisten sopimuspuolten välillä tehtyjä sopimuksia.

1. Johdannaisia koskevat periaatteet

Johdannaisten käytöstä tulee olla hallituksen hyväksymät, kirjallisesti dokumentoidut periaatteet. Näiden tulee olla yhdenmukaiset eläkesäätiön tavoitteiden, strategian ja riskinottohalukkuuden kanssa.

Johdannaisten käytön periaatteiden tulee sisältää:

- kuvaus mihin tarkoitukseen johdannaissopimuksia voidaan käyttää
- kuvaus minkä tyyppisiä johdannaissopimuksia voidaan käyttää
- hyväksyttävät johdannaisstrategiat
- hyväksyttävät vastapuolet
- selkeästi määritellyt vastuualueet riskienhallinnassa
- kuvaus käytössä olevista riskienmittaamisjärjestelmistä
- asianmukaiset rajat riskinotolle
- kuvaus riskien kattavasta ja oikeaaikaisesta seurannasta ja raportoinnista
- kuvaus johdannaisten tehokkaan sisäisen valvonnan järjestämisestä
- kuvaus johdannaisten käytön periaatteista tiedottamisesta johdannaisten kanssa tekemisissä olevalle henkilökunnalle.

Johdannaisten käytön periaatteet voivat olla osa eläkesäätiön muuta riskienhallinnan tai sijoitustoiminnan ohjeistusta.

Eläkesäätiön hallituksen on huolehdittava siitä, että johdannaisista aiheutuneet riskit yhdessä muiden sijoitusten aiheuttamien riskien kanssa eivät johda sellaiseen tilanteeseen, jossa kokonaisriski nettomääräisesti ylittää sijoitussuunnitelmassa vahvistetut rajat.

2. Riskienhallinnan organisointi ja raportointi

Riskienvalvonnan raportointi on järjestettävä niin, että eläkesäätiön johto sen avulla kykenee käytännössä valvomaan ja ohjaamaan johdannaistoimintaa. Johdannaissopimusten osalta on oltava ohjeet siitä, millä tavoin niistä johtuvat velvoitteet raportoidaan hallitukselle tai sen valtuuttamalle taholle.

Riskienhallintatoiminnon tulee säännöllisesti raportoida johdannaisista asianmukaisille tahoille ja hallitukselle. Raportoinnin tulee tapahtua riittävän usein, jotta nämä tahot pystyvät sen avulla arvioimaan eläkesäätiön riskiaseman muutoksia. Raportoinnin tulee osoittaa kuinka johdannaistoimenpiteet täyttävät niille asetetut tavoitteet ja noudattavat hyväksyttyjä periaatteita ja menettelytapoja.

3. Sisäisen seurannan järjestäminen

Sisäisten valvontarutiinien on katettava myös johdannaistoiminta. Seurannan on turvattava sisäisen raportoinnin ja muun informaation kulun tehokkuus sekä lakien, eläkesäätiön omien päätösten ja sääntöjen noudattaminen.

4. Kirjanpito-ohjeet

Ennen johdannaissopimuksien solmimista eläkesäätiöllä on oltava kirjanpidon osalta tarpeellinen ohjeistus.

4.1.1.1.1 Johdannaisten riskienhallinta riskityypeittäin

Riskienhallinnan kohteena olevat eri riskityypit ovat:

- luotto eli vastapuoliriski
- markkina- eli positioriski
- rahoitusriski
- markkinoiden likviditeettiriski
- operatiivinen riski

Luotto- eli vastapuoliriski

Johdannaissopimusten luottoriskillä tarkoitetaan sitä, että vastapuoli ei pysty vastaamaan johdannaissopimuksen perusteella syntyneistä velvoitteistaan. Mikäli auki oleva johdannaissopimus joudutaan tästä syystä korvaamaan vastaavalla markkinahintaisella sopimuksella ennen kohde-erän toimituspäivää tai nettoarvon tilityspäivää, syntyy luottotappiota korkeintaan sopimuksen (mahdollisista) positiivista markkina-arvoa edustava määrä.

Luottoriskiä katsotaan syntyvän vakioimattomissa johdannaissopimuksissa.

Jotta vakioimattoman johdannaissopimuksen positiivisen markkina-arvon kohde-etuuden luonteen aiheuttama volatiliteetti tulisi otettua huomioon, tulee vastapuoliriskiä arvioitaessa sopimuksen markkina-arvoon lisätä sen potentiaalinen vastapuoliriski. Vakioimattomien johdannaissopimusten vastapuoliriskit, jotka siis koostuvat sopimusten markkina-arvoista ja potentiaalisesta vastapuoliriskistä, raportoidaan VAV:lle.

Edellä kuvatulla menetelmällä laskettuja johdannaissopimuksista aiheutuvia vastapuoliriskejä on seurattava vastapuoliriskilimiiteissä. Limiittien käytön valvonnan järjestäminen on kuvattava johdannaisten käytön periaatteissa ja limiittien käyttöä valvottava seurantaraporttien avulla.

Edellä mainittua potentiaalista vastapuoliriskiä ei oteta huomioon tarkasteltaessa riskikeskittymien rajoittamista eläkevastuun katteen yhteydessä.

Mikäli vakioimattomalle johdannaissopimukselle on asetettu vakuutta, otetaan tämä huomioon vastapuoliriskin seurannassa.

Markkina- eli positioriski

Johdannaissopimuksen markkinariskillä tarkoitetaan riskiä siitä, että sopimuksen arvo laskee markkinahinnan (korko, osake tai valuuttakurssi tai muu, esim. hyödykkeen hinta) tai sen volatiliteetin muuttuessa. Markkinariskiä on seurattava markkinariskityypeittäin (korko-, osake-, valuutta-, luottomarkkina- ja hyödykeriski). Optioille ominaisia riskejä (gamma- ja vegariski) on seurattava erikseen.

Markkinariskiä on arvioitava suhteessa riskinkantokykyyn. Johdannaissopimuksista aiheutuvia markkinariskiä on tarkasteltava osana koko vakuutuslaitoksen markkinariskin seurantaa ja näiden sopimusten on sisällyttävä markkinariskilimiittien seurantaan. Sopimusten ominaisuudet on otettava huomioon ja kaikkia sopimustyypin vaatimia markkinariskin muotoja on pystyttävä seuraamaan johdannaissopimusten käytön vaatimassa laajuudessa.

Markkinariskin arviointiin voidaan käyttää matemaattista tai tilastollista menetelmää. Tällaisen menetelmän oletuksia ja parametrien asianmukaisuutta on pystytävä arvioimaan ja arvioitava säännöllisesti. Menetelmä on altistettava kvantitatiivisille ja kvalitatiivisille stressitesteille, joiden tuloksia johdon on seurattava ja joiden tulokset on otettava huomioon limiittejä ja strategioita määriteltäessä. Tulosten luotettavuuden varmistamiseksi on käytettyä mallia säännöllisesti testattava, eli sen antamia tuloksia on verrattava toteutuneisiin tulemiin.

Rahoitusriski

Rahoitusriskillä tarkoitetaan riskiä siitä, että eläkesäätiö ei pysty rahoittamaan johdannaissopimuksista aiheutuvia kassavirtavaateita.

Johdannaissopimusten vaikutuksia eläkesäätiön päivittäisiin kassavirtoihin on seurattava ja niiden vaikutus on otettava huomioon maksuvalmiuden suunnittelussa. Rahoitusriskin seurannan on oltava toiminnan laajuutee nähden riittävän yksityiskohtaista.

Markkinoiden likviditeettiriski

Markkinoiden likviditeettiriskillä tarkoitetaan sitä, että sopimuksia ei pystytä tai ei helposti voida realisoida tai kattaa vallitsevaan markkinahintaan, koska markkinoilla ei ole riittävästi syvyyttä tai markkinat eivät toimi jonkin häiriön takia.

Markkinoiden likviditeettiriskin hallitsemiseksi on sopimuksia hajautettava johdannaistoiminnan vaatimassa laajuudessa. Eri tuotteiden ja markkinoiden likviditeettiä on aktiivisesti seurattava. Riskejä voidaan hallita myös tuote- ja markkinakohtaisten limiittien avulla.

Operatiivinen riski

Operatiivisella riskillä tarkoitetaan riittämättömistä toimintaketjuista, henkilöresursseista ja järjestelmistä tai näiden pettämisestä tai ulkoisista tekijöistä aiheutuvien tappioiden riskiä. Operatiiviseen riskiin sisältyvät juridiset riskit.

Johdannaissopimusten käytöstä aiheutuva operatiivinen riski on otettava huomioon eläkesäätiön riskienhallintasuunnitelmassa. Riskiä voidaan hallita seuraavin toimin:

- Johdannaisten käyttöä tukevia operatiivisia toimintoja varten on oltava ammattitaitoinen henkilöstö
- Johdannaisten käyttöä varten on oltava ennalta suunnitellut työvaiheet ja sopimukset on dokumentoitava ennalta laadittujen periaatteiden mukaisesti
- Ennen kuin hinnoittelu- ja arvostusmalleja otetaan käyttöön, on varmistettava, että ne tuottavat luotettavia tuloksia sopimusten hinnoista, positioiden arvosta ja syntyvistä voitoista ja tappioista. Mallit ja käytetyt menetelmät on dokumentoitava.
- Eri järjestelmissä (kirjanpito, kaupankäynti) olevat tiedot on säännöllisesti täsmäytettävä keskenään.
- Vakioimattomien johdannaisten osalta käytetään ISDA:n (International Swaps and Derivatives Association) standardisopimuksia.
- Eläkesäätiöllä tulee olla johdannaisia koskeva riittävä sisäinen ohjeistus

Sisäisen valvonnan tehtävänä on varmistaa, että johdon hyväksymää johdannaisstrategiaa ja johdannaisten käyttöön liittyvää ohjeistusta noudatetaan.

4.1.1.2 Johdannaissopimusten arvostaminen ja niiden käsittely tilinpäätöksessä (kumottu)

Luku 4.1.1.2 on kumottu 1.1.2013 toimaantulleilla Finanssivalvonnan määräyksillä ja ohjeilla 15/2012

4.1.1.3 Johdannaissopimusten määritelmiä (kumottu)

Luku 4.1.1.3 on kumottu 1.1.2013 toimaantulleilla Finanssivalvonnan määräyksillä ja ohjeilla 15/2012

4.1.1.4 Johdannaissopimuksen käyttötarkoitus ja sen seuranta

Johdannaissopimuksilla voidaan suojautua, tavoitella lisätuottoja, hyödyntää arbitraasia tai muuttaa sijoitussalkun riskiä. Johdannaissopimuksilla voidaan myös tehostaa sijoitusten tai maksuvalmiuden hoitoa.

Suojauspolitiikka, suojaus ja suojauksen tehokk

Johdannaissalkusta on voitava eritellä suojaavat johdannaissopimukset muista johdannaissopimuksista. Eläkesäätiön tulee määrittää riskienhallinnan tavoitteet ja suojaukseen ryhtymisen strategiat kirjallisesti. Eläkesäätiön hallituksen tulee hyväksyä suojauspolitiikka (tavoitteet ja strategia). Suojausstrategiaa koskevan kuvauksen tulee sisältää kuvaus sujauksen tehokkuuden arviointimenettelyistä.

Suojaavan johdannaissopimuksen käyttötarkoitus on määriteltävä ja dokumentoitava sopimusta tehtäessä. Jos näin ei menetellä, sopimusta on pidettävä suojaavana.

Suojaavan johdannaissopimuksen ja suojattavan sijoituksen välillä on oltava riittävä yhteys. Suojaava johdannaissopimus voi estää suojattavan sijoituksen arvon alenemisen alle sopimuksessa määritellyn (esim. ostet

tu myyntioptio). Tällaisessa tapauksessa suojaavuuden tehokkuuden toteutumista tarkastellaan niillä suojattavan kohteen hintatasoilla, joilla suojauksen halutaan toimivan. Suojaavan sopimuksen arvo voi myös nousta vastaavassa määrin kuin suojattavan kohteen arvo laskee (termiini). Asetettujen optioiden tyyppisiä johdannaissopimuksia ei pidetä suojaavina. Tästä poiketen asetettuja optioita voidaan pitää suojaavina, jos ne ovat osa suojausrakennetta, joka sisältää myös vastakkaisen ostetun option. Vastakkaisuus määritelmä sallii optioiden toteutushinnoissa eron, joka ei vaaranna suojausrakenteen toimivuutta.

Suojauksen tehokkuutta tulee arvioida jatkuvasti (kuukausikohtainen seuranta ei ole riittävä) koko suojauksen keston ajan. Suojauksen tehokkuutta tulee seurata periodikohtaisesti (raportointipäivä) ja kumulatiivisesti (suojauksen alusta tarkasteluhetkeen). Käyttötarkoitus on muutettava suojaavasta suojaamattomaksi, jos suojaus ei ole tehokasta.

- Suojauksen tulosta on seurattava myös määräisesti. Jos suojaavien johdannaissopimusten kohde-etuuksien pääomien yhteismäärä merkittävästi ylittää sopimuksilla suojattujen varojen tai velkojen pääomien yhteismäärän, johdannaissopimusten käsittely on ylittävältä osin muutettava muussa kuin suojaamistarkoituksessa tehtyjä sopimuksia koskevien määräysten mukaiseksi
- Suojaavuuden tehokkuuden toteutumista tulkitaan siten, että sitä tarkastellaan vain niillä hintatasoilla, joilla eläkesäätiö on määritellyt suojauksen olevan tehokasta.

Suojauksen katsotaan jatkuvan, jos sijoitus korvataan toisella samanlaisella sijoituksella ja korvaaminen toisella sijoituksella on osa eläkesäätiön kirjallista suojausstrategiaa. Korvaaminen uudella sijoituksella tulee dokumentoida uudelleen suojaukseksi.

Samaan suojattavaan positioon ei voida lukea alimman arvon periaatteella arvostettavia omaisuuseriä ja niitä omaisuuseriä, jotka arvostetaan hankintamenoon.

4.1.2 JOHDANNAISSOPIMUSTEN KÄSITTELY KIRJANPIDOSSA JA TILINPÄÄTÖKSESSÄ (KUMOTTU)

Luku 4.1.2 on kumottu 1.1.2013 voimaantulleilla Finanssivalvonnan määräyksillä ja ohjeilla 15/2012

4.2 Eräitä rahoitusmarkkinavälineitä (kumottu)

Luku 4.2 on kumottu 1.1.2013 voimaantulleilla Finanssivalvonnan määräyksillä ja ohjeilla 15/2012

4.3 Ohjeita eläkesäätiön sijoitustoiminnasta

4.3.1 ELÄKESÄÄTIÖN SIJOITUSTOIMINNAN SUUNNITELMA

4.3.1.1 Sijoitussuunnitelman laatiminen

Laatiessaan sijoitussuunnitelmaa eläkesäätiön on otettava huomioon mm. seuraavat seikat:

- sijoitusjakauma
- muutokset sijoitettavissa olevan varallisuuden määrässä (eläkevastuun muutos)
- eläkevastuun rakenteesta johtuva maksuvarojen rahaksi muutettavuus vaatimus.
- eläkevastuun kattamisen aikataulu (A-eläkesäätiö, B-osasto vuoteen 2010 mennessä)
- asetetut tuottotavoitteet ja sijoituksiin liittyvät riskit
- toimintapääoman taso ja sen tavoitteet

Eläkesäätiössä, jossa eläkevastuu kasvaa, kertyy uutta sijoitettavaa varallisuutta eläkevastuun kasvun verran. Mahdollinen vastuuvajauksen kattaminen lisää sijoitettavaa määrää. Tämä lisääntyvä varallisuus kertyy yleensä tilikauden kuluessa kannatusmaksujen maksamisen myötä. Eläkesäätiön hallituksen on otettava sijoitussuunnitelmassa kantaa siihen, mihin kertyvät varat sijoitetaan, jotta asetetut tavoitteet saavutetaan. Lisäksi hallituksen on otettava kantaa olemassa olevan sijoituskannan realisointitarpeesta, erääntymisestä tai muusta sellaisesta syystä johtuvaan sijoittamiseen.

ESL:n mukaan eläkesäätiön on huolehdittava eläkevastuun katteena olevien varojen rahaksimuutettavuudesta. Eläkesäätiön tulisi varautua toisaalta siihen, että sen varat on sijoitettu siten, että ne on realisoitavissa, kun eläkevastuuta purkautuu maksettavaksi, ja toisaalta siihen, että sillä on riittävän likvidejä varoja, jos työnantajan kannatusmaksujen suorittamiseen jostain syystä tulee keskeytys. Eläkesäätiön on pidettävä osa varoista (esimerkiksi vuoden tarvetta vastaava määrä) likvidissä muodossa, jotta hallitus voi varmistua käteismenojen häiriöttömästä suorittamisesta. Vakuutusmatemaatikon laatiman lausunnon perusteella eläkesäätiön hallitus voi todeta, milloin eläkevastuuta purkautuu maksettavaksi. Esimerkiksi eläkesäätiö, jonka varallisuus pääosin muodostuu työnantajayhtiölle myönnetystä lainasta, saattaa joutua tilanteeseen, jossa kyseistä lainaa joudutaan irtisanomaan lyhyelläkin aikavälillä. Näihin kustannuksiin työnantajayhtiön on tarpeen varautua. Näin sijoitussuunnitelma palvelee myös työnantajayhtiön rahoitussuunnittelua.

A-eläkesäätiön ja A-osaston on lisättävä katekelpoisia varoja siten, että koko eläkevastuu on katettu vuoteen 2010 mennessä. Vakuutusmatemaatikon laatiman eläkevastuuennusteen perusteella voidaan todeta, millä aikataululla eläkesäätiön on ryhdyttävä toimenpiteisiin omaisuusrakenteen muuttamiseksi.

4.3.1.2 Eläkesäätiön vakuutusmatemaatikon ennuste (lausunto)

Jotta eläkesäätiön hallitus voisi laatia sijoitussuunnitelman varojen sijoittamisesta, se tarvitsee vakuutusmatemaatikon laatiman ennusteen siitä, miten eläkemenot ja eläkevastuu kehittyvät tulevaisuudessa.

Sijoitussuunnitelman lähtökohtana on oltava eläkesäätiön eläkevastuun määrän muutokset tulevina vuosina. Lisäksi sijoitustoiminnassa on otettava huomioon eläkevastuun rakenteen vaikutus.

4.3.1.3 Eläkesäätiön tulot ja menot

Eläkesäätiön menot katetaan pääasiassa kannatusmaksuilla ja sijoitustoiminnan tuotoilla. Siltä osin kuin sijoitustoiminnan tuotot eivät riitä menojen kattamiseen, joutuu työnantaja maksamaan kannatusmaksuja. Eläkesäätiön eläkevastuuta laskettaessa oletetaan, että katteena oleville varoille saadaan vähintään laskuperustekoron suuruinen tuotto. Jollei sijoitustoiminnassa saavuteta laskuperustekoron mukaista tuottoa, joutuu työnantaja lisäämään kannatusmaksuja.

4.3.2 OMAISUUDENHOITOSOPIMUKSET

Eläkesäätiö voi tehdä sijoitustoimintaa täydentäviä omaisuudenhoitosopimuksia esimerkiksi suomalaisen luottolaitoksen, suomalaiseen luottolaitokseen rinnastuvan ulkomaisen luottolaitoksen, sijoituspalveluyrityksistä annetussa laissa (579/1996) tarkoitetun sijoituspalveluyrityksen tai siihen rinnastuvan yrityksen sekä muussa valtiossa toimiluvan saaneen, julkisen valvonnan alaisen sijoituspalveluyrityksen kanssa.

Sopimukset ulkopuolisten omaisuudenhoitajien kanssa tulee hyväksyttää eläkesäätiön hallituksessa. Omaisuudenhoitosopimukset saattavat vaihdella suuresti riippuen siitä, minkälaiset valtuudet omaisuudenhoitajille annetaan. Erityisesti päätöksentekovaltuuksia annettaessa on varmistettava, että laitoksen itsenäinen päätöksenteko sijoitusasioissa ei vaarannu.

Eläkesäätiön valitessa omaisuudenhoitoyhteisöä tulee ottaa huomioon se, että toimeksiannon osuus omaisuudenhoitoyhteisön hallinnassa olevista kokonaisvaroista ei ole merkittävä.

Sijoitussuunnitelmassa tulee olla selvitys omaisuudenhoitajien käytöstä, muun muassa siitä, mitä instrumentteja omaisuudenhoito koskee, tuottotavoitteista ja raportoinnista.

Sijoitusvarojen hoitoa koskevasta sopimuksesta tulee ilmetä muun muassa seuraavat seikat:

- toimeksiannon laajuus
- valtuudet sijoitustoiminnan periaatteet ja rajoitukset (mm. tavoitteet, riskit, omaisuuden allokointi)
- raportointi
- hoitopalkkio
- sopimuksen irtisanomismenettely

Omaisuudenhoitajan tulee raportoida eläkesäätiölle säännöllisesti, vähintään kuukausittain, hoidossaan olevista sijoituksista, muun muassa niiden muutoksista ja tuotoista ja sijoituksiin liittyvistä riskeistä.

Omaisuudenhoitajien hoidossa olevien sijoitusten kirjanpito tulee tehdä hyvän kirjanpitotavan mukaisesti ja eläkesäätiön tulee vähintään kuukausittain täsmäyttää kirjanpitonsa omaisuudenhoitajilta saatuihin saldovahvistuksiin.

4.4 Toimintasuunnitelma

Eläkesäätiötä perustettaessa on hakemusasiakirjoihin liitettävä toimintasuunnitelma eläkesäätiön vakavaraisuuden ja riskinkantokyvyn arvioimiseksi. Toimintasuunnitelma on liitettävä hakemusasiakirjoihin myös silloin, kun A-eläkesäätiön sääntöjä muutetaan niin, että eläkesäätiöön liitetään B-osasto sekä aina, kun työnantajakohtaista kirjanpitoa noudattavaan eläkesäätiöön tulee uusi työnantaja.

Toimintasuunnitelmasta tulee käydä ilmi:

1. Toiminnan laajuus

- toimintapiiriin kuuluvien työntekijöiden ja eläkkeensaajien lukumäärä, ikäjakauma ja ennuste lukumäärän kehityksestä

- arvioitu palkkasumma ja arvio palkkasumman kehityksestä
- matemaatikon ennuste eläkevastuun kehityksestä

2. Vakavaraisuus

- TyEL-toiminnan osalta matemaatikon tekemä selvitys aiotun sijoitustoiminnan asettamista toimintapääomavaatimuksista sekä selvitys toimintapääoman määrästä ja arvioidusta kehityksestä

3. Riskinkantokyky

- matemaatikon selvitys varautumisesta vakuutustoiminnan riskeihin sisältäen arvion kannatusmaksujen kehityksestä

4. Selvitys uuden eläkesäätiön käytännön toiminnan järjestämisestä

4.5 Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Eläkesäätiön sisäisellä valvonnalla hallitus pyrkii varmistamaan tehokkaan, taloudellisen ja luotettavan toiminnan.

Alla on jaoteltu sisäinen valvonta osa-alueisiin ja kultakin alueelta on mainittu ne sisäisen valvonnan vaatimukset, jotka hyvän sisäisen valvonnan tulisi ainakin täyttää. Eläkesäätiö voi käyttää myös muita sisäisen valvonnan osa-alueiden jaotteluita.

Johtamistapa ja valvontakulttuuri

Hallituksen ja asiamiehen tulee luoda sellainen johtamistapa ja valvontakulttuuri, että se edistää avoimen ja vastuullisen toimivuutta. Hallituksen ja asiamiehen tulee olla selvillä sisäisen valvonnan tärkeydestä ja omasta tehtävästään sisäisessä valvonnassa. Samoin kaikkien eläkesäätiön tehtäviä hoitavien henkilöiden tulee olla tarpeellisessa laajuudessa tietoinen sisäisen valvonnan menettelytavoista ja tarkoituksesta.

Riskien tunnistaminen, arviointi, rajoittaminen ja valvonta

Tehokas sisäisen valvonnan järjestelmä edellyttää, että eläkesäätiön sekä sisäiset että ulkoiset riskit, jotka voivat haitallisesti vaikuttaa toiminnan tavoitteiden saavuttamiseen, tunnistetaan ja arvioidaan säännöllisesti ja, että niitä rajoitetaan ja rajoitteita valvontaan. Sekä määrällisille että laadullisille riskeille tulee olla arviointi- ja hallintamenetelmät.

Valvontatoimenpiteet ja tehtävien eriyttäminen

Valvontatoimenpiteiden tulee olla osa eläkesäätiön päivittäisiä toimintoja. Asianmukainen valvontarakenne ja valvontatoimenpiteet on luotava sekä eläkesäätiön omaan toimintaan että ulkoistettujen toimintojen valvontaan. Valvontatoimenpiteisiin kuuluvat esimerkiksi

- selonteot ja raportit
- tulos- ja poikkeamaraportit ml. riskirajojen noudattamisen valvonta
- fyysiset valvontatoimenpiteet, omaisuuden inventoinnit
- hyväksymis- ja valtuutusjärjestelmä
- varmistukset ja
- täsmäytykset.

Raportointi ja tiedonvälitys

Tehokas sisäinen valvontajärjestelmä edellyttää, että eläkesäätiöllä on päätöksentekoon ja toiminnan arviointiin riittävät ja kattavat raportointi- ja tiedonvälitysmenetelmät, jotka tuottavat taloudellista, toiminnallista ja vaatimustenmukaisuutta koskevaa sisäistä tietoa sekä ulkopuolista markkinatietoa.

Toimintojen seuranta ja puutteiden korjaaminen

Eläkesäätiöön tulee luoda riittävät raportointi ja muut menettelytavat, jotta sisäisen valvonnan toimivuutta voidaan seurata. Mikäli toiminnan laatu ja laajuus edellyttävät sisäisen tarkastuksen toiminnon järjestämistä, tulee sen organisaatioaseman olla sellainen, että se varmistaa riippumattoman ja objektiivisen tarkastuksen.

Mikäli eläkesäätiön käyttää esimerkiksi eläkesäätiössä työnantajana olevan yhtiön sisäisen tarkastuksen palveluja, tulee sisäisen tarkastuksen raportoida suoraan eläkesäätiön hallitukselle ja asiamiehelle. Sisäisen tarkastuksen tulee aina olla riippumaton tarkastettavista toiminnoista ja ulkoisesta tilintarkastuksesta.

HYVÄ HALLINTO

Eläkesäätiötä tulee johtaa ammattitaitoisesti ottaen erityisesti huomioon toimintapiiriin kuuluvien ja vapaakirjan saaneiden henkilöiden ja eläkkeensaajien edut. Eläkesäätiön luotettavan hallinnon tulee täyttää ainakin seuraavat vaatimukset:

- Hallituksen tulee kyetä tehokkaasti ja riippumattomasti valvomaan asiamiestä ja muuta toimivaa johtoa.
- Hallituksen tulee laatia toimintaansa varten kirjallinen työjärjestys, jossa on määritelty keskeiset tehtävät ja toimintaperiaatteet.
- Sisäinen valvonta ja riskienhallinta tulee olla luotettavasti järjestetty.
- Käytettävien palkitsemisjärjestelmien tulee olla sellaiset, että ne edistävät tavoitteiden saavuttamista. Palkitsemisjärjestelmät eivät saa rohkaista hyvän vakuutustavan vastaiseen menettelyyn.
- Päätöksenteossa tulee ottaa huomioon vakuutettujen edut siten, että päätösten ja niiden täytäntöönpano on johdonmukaista ja yhdenvertaista vakuutettujen kannalta.

4.6 ETA-lisäeläkesäätiön varojen sijoittamisesta ja eläkevastuun kattamisesta

ETA-lisäeläkesäätiön on pidettävä varat ja velat ylittävään toimintaan liittyvät varat ja mahdolliset velat sekä tuotot ja kulut erillään Suomessa harjoittamaansa toimintaan liittyvistä eristä.

Jos ETA-lisäeläkesäätiö hoitaa useamman jäsenvaltion alueella lisäeläkejärjestelmiä, sen on pidettävä ETA-valtioissa eri valtioissa hoidettavien lisäeläkejärjestelmien varat erillään toisistaan, jos jonkin tässä tarkoitetun valtion kansalliset sijoittamista koskevat vaatimukset sitä edellyttävät.

ETA-lisäeläkesäätiön on sovellettava kyseisessä jäsenvaltiossa noudatettavia sijoittamista koskevia säännöksiä niiden varojen osalta, jotka vastaavat kyseisessä valtiossa harjoitettavaa toimintaa.

ETA-lisäeläkesäätiön on katettava muissa ETA-valtioissa kuin Suomessa harjoittamaansa lisäeläketoimintaan liittyvä eläkevastuu kokonaisuudessaan.

4.7 Ohje poikkeusoloihin varautumisesta

4.7.1 VARAUTUMISVELVOLLISUUS JA SEN TAVOITE

Varautumisvelvollisuus koskee kaikkia eläkesäätiöitä. Poikkeusoloihin varautumisen tavoitteena on huoltovarmuus 12 kuukautta kestävän kriisitilanteen ajan. Huoltovarmuus toteutetaan siten, että väestön elinmahdollisuudet, yhteiskunnan välttämättömät toiminnot ja maanpuolustuksen materiaaliset edellytykset eivät vaarannu (perushuoltotaso). Eläkesäätiöillä tulee olla resursseja sekä kapasiteettia tarjota perushuoltotasoa palveluja puolustustila- ja valmiuslain tarkoittamissa poikkeusoloissa. Tämä edellyttää kaikkien tietojen, tärkeiden tietojärjestelmien ja niiden tarvitsemien tietojenkäsittely- ja infrastruktuurien sekä tieto¬liikenneyhteyksien toimivuuden ja käytettävyyden turvaamista jo normaalioloissa.

Varautumisvelvoitteeseen kuuluu, että tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen varmistetaan myös poikkeusoloissa varautumissuunnitelmia laatimalla ja muilla etukäteistoimenpiteillä. Varautumissuunnittelu on osa eläkesäätiön riskienhallintaa.

Vakuutusalan toimijoiden tulee varautumisvelvoitteen mukaan suunnitella tämän ohjeen mukaiset varautumistoimenpiteet sekä toteuttaa niiden vaatimat etukäteisjärjestelyt.

Vakuutusvalvontaviraston käsityksen mukaan Puolustustaloudellisen Suunnittelukunnan Vakuutusalan poolin ohjeistusta noudattamalla varmistetaan varautumisvelvollisuuden täyttäminen.

Poikkeusoloihin varautumiseen liittyy olennaisesti myös erilaisiin vakavi häiriötilanteisiin varautuminen vaikka ne eivät täyttäisikään valmiuslain mukaista poikkeusolojen määritelmää. Tämän johdosta varautumista koskevat ohjeet on kirjoitettu myös nämä vakavat kriisitilanteet huomioon ottaen.

Valmiuslain mukaisia poikkeusoloj koskee erityinen varautumisvelvollisuus. Vakuutus- ja eläkelaitosten tulee luotettavan toimintansa varmistamiseksi varautua myös normaaliolojen häiriötilanteisiin.

Varautumista koskevien säännösten siirtymäsäännöksen mukainen velvollisuus on täytettävä viimeistään kolmen vuoden kuluessa lain voimaantulosta eli 1. elokuuta 2006. Tällöin tulee olla tehtynä hallituksen hyväksymä poikkeusolojen valmiussuunnitelma. Mikäli varautumisvelvollisuuden täyttäminen edellyttää jatkotoimia, tulee niistä antaa Vakuutusvalvontavirastolle selvitys 31.12.2006 mennessä.

Ohjetta tulee noudattaa poikkeusoloihin varautumisessa. Siitä poikkeaminen on mahdollista, mikäli se on perusteltua toiminnan luonteen vuoksi ja lain varautumisvelvoite tulee vaihtoehtoisella tavalla täytetyksi. Ohjeesta poikkeamisesta tulee ilmoittaa Vakuutusvalvontavirastolle.

4.7.2 VALMIUSSUUNNITELMA

Valmiussuunnitelmassa esitetään järjestelyt toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi poikkeusoloissa. Valmiussuunnitelmassa määritellään mm. toimivuusvaatimukset erilaisiin häiriö- ja poikkeusoloissa, vahinkotilanteessa, palveluiden hallitun supistamisen vaiheet sekä toipumistoimenpiteet normaalioloihin palaamiseksi. Se voi olla osa varautumissuunnitelmaa.

Eläkesäätiöllä tulee olla hallituksen hyväksymä valmiussuunnitelma.

Valmiussuunnitelma on normaaliaikana laadittava ja ylläpidettävä kuvaus toimenpiteistä, joiden avulla varmistetaan toimintansa jatkamisen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Suunnitelmassa kuvataan:

- toimintaperiaatteet häiriötilanteita ja poikkeusoloja varten
- normaaliaikana suoritettavat varautumistehtävät
- häiriötilanteiden ja poikkeusolojen toiminnot ja palvelut
- tarvittava yhteistyö sidosryhmien kanssa.

Hallitus vastaa häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumisesta, toiminnan johtamista ja päätöksentekojärjestelmän ylläpysymisestä kaikissa oloissa. Asiamies vastaa sitä, että tarvittavat päätökset tehdään ja tarvittavat käytännön toimenpiteet suoritetaan.

Priorisoitujen ydintoimintojen, kuten palvelujärjestelmien eri osien, toimintakykyisyys tulee varmista säännöllisellä testauksella ja harjoituksilla.

Valmiussuunnitelman ylläpitoa ja siitä tiedottamista varten tulee nimetä vastuuhenkilö.

4.7.3 TIETOJEN HALLINTA JA TIETOTEKNIIKKA

Eläkesäätiön tulee kaikissa olosuhteissa turvata tietojen käsittely ja riittävä tapahtumien kirjaaminen. Mikäli automaattisen tietojenkäsittelyn järjestelmät eivät ole käytössä, tietoliikenne ei toimi tai muut infrastruktuurin palvelut ovat rajoitetusti käytettävissä, saatetaan osittain joutua turvautumaan manuaaliseen muistiin merkitsemiseen.

Rakennettaessa tietojenkäsittelyn infrastruktuuria on otettava huomioon, että

- häiriötilanteiden varalle on varmuuskopiointi toipumisjärjestelmineen,

- toiminnan jatkuvuuden kannalta riittävä tietojen ja ohjelmien suojakopiointi- ja palautumisjärjestelmineen on järjestetty riittävän etäälle ja eri paikkakunnilla oleviin turvatiloihin,
- suunniteltua perushuoltotasoa varten on käytettävissä riittävä määrä tietojenkäsittely kapasiteettia (varsinaisessa tuotanto- ja/tai varakonekeskuksessa) ja
- suunniteltua perushuoltotasoa varten on käynnistettävissä tietojenkäsittely¬toiminta uudessa ympäristössä (varakonekeskuksessa)
- on valmiiksi suunnitellut ja riittävässä määrin toteutetut yhteydet tarpeellisiin yhteistyökumppaneihin ja yhteisiin taikeskitettyihin tietovarastoihin

Erityisesti suojakopioiden käyttö tulee suunnitella siten, että suojakopioiden tietojen ja käytettävissä olevien ohjelmistojen pohjalta kyetään käynnistämään liiketoiminta uudelleen siinäkin tilanteessa, että varsinainen tietojenkäsittelykeskus ja sen lähialueet ovat pysyvästi tuhoutuneet. Tämä edellyttää suojakopioiden käyttövalmiuden varmistamista.

4.7.4 ULKOISTAMINEN

Varautuminen on ulotettava ulkoistettuihin toimintoihin siinä laajuudessa kuin ydintoimintojen ja palvelujen turvaaminen edellyttää. Poikkeusolojen vaatimukset on otettava huomioon jo ulkoistamissopimuksia laadittaessa. Ulkoistettujen palvelujen toimivuus ja käytettävyys tulee varmistaa valvonnalla ja yhteisharjoituksin, jotta palvelujen hankkija voi todeta palvelun tarjoajan varautumisen vastaavan sen omia velvoitteita.

5. VAKUUTUSVALVONTAVIRASTOLLE TOIMITETTAVAT ASIAKIRJAT JA SELONTEOT (kumottu)

Luku 5 on kumottu 1.4.2011 voimaantulleilla Finanssivalvonnan määräyksillä ja ohjeilla 1/2011 ja 2/2011.